

Solidoe: Baby's in de hoofdrol

Inleiding

Bij Solidoe vinden we het essentieel om baby's de beste zorg en aandacht te geven in hun eerste jaren van ontwikkeling. We zijn dan ook trots dat het ons gelukt is om voor 2025 alle medewerkers die met baby's werken op te leiden voor het Babycertificaat.

Tijdens dit proces hebben we veel geleerd en de opgedane kennis omgezet naar de praktijk. Dit is nu te lezen in ons babybeleid: Aandacht voor baby's. Dit beleid is geïnspireerd door inzichten uit de trainingen van Pikler en Hanneke Poot, die het belang van respectvolle, individuele aandacht en verzorging benadrukken. We beschrijven hoe we met baby's werken op een manier die hen ondersteunt in hun groei, een veilige hechting biedt en ruimte geeft voor ontdekkend spel.

We willen een omgeving creëren waarin baby's zich geborgen voelen en zich optimaal kunnen ontwikkelen. Dit doen we door een sensitieve en kindvolgende aanpak, van verzorging en voeding tot slapen en spelen. De basisprincipes van dit beleid zijn aandacht, respect en ruimte voor ontdekkend spelen, zodat baby's zich vrij kunnen ontwikkelen in hun eigen tempo.

In ons kindbeeld schrijven we dat elk kind sociaal, creatief en nieuwsgierig is. Dit geldt ook voor baby's: wij zien ze als "competente baby's," die in staat zijn om hun wereld op hun eigen manier te onderzoeken en al goed laten merken wat ze willen of niet willen.

Een competente baby heeft een liefdevolle, veilige en sensitief responsieve omgeving nodig, met veel ruimte om te bewegen en te ontdekken. Dit vraagt van pedagogisch medewerkers dat ze het kind met vertrouwen benaderen, veel tijd nemen om goed naar het kind te kijken en zich afvragen wat het kind ons probeert te vertellen.

De interactie met de baby moet sensitief en responsief zijn. Het is essentieel om de baby de tijd te geven om te "antwoorden." We weten dat een baby 15 tot 20 seconden nodig heeft om te reageren. Wachten op deze reactie kan voor volwassenen een uitdaging zijn, maar het is belangrijk om geduldig te zijn en te voorkomen dat we al verder gaan in onze handelingen, zoals bijvoorbeeld het oppakken van een baby voor het verschonen zonder dat deze heeft kunnen reageren. Zo'n benadering zorgt ervoor dat de baby zich gezien voelt en ervaren kan dat hij of zij er mag zijn.

Door de trainingen, het samenwerken in de werkgroep baby en het schrijven van beleid zijn we ons nog meer bewust geworden van wat baby's nodig hebben in de kinderopvang. Dit beleid geeft een praktische invulling om met extra aandacht en ruimte voor de invloed van de baby op de groep aan de slag te gaan.

In de volgende hoofdstukken gaan we dieper in op de verschillende aspecten van het werken met baby's, zoals verzorging, voeding, slapen en spelen.

Hoofdstuk 1 Aandacht, het mooiste dat je kunt geven!

In het pedagogische beleid van Solidoe staat dat wij 145 % aandacht willen geven aan de kinderen (bij twee medewerkers op de groep). Daar wordt mee bedoeld dat de medewerkers hun tijd en taken zo indelen dat er per dag 145% aandacht is voor de kinderen. Bij baby's is het van groot belang dat er een op een contactmomenten zijn, met 100 % aandacht voor het kind. Deze interactie biedt sociale ervaringen tussen baby en medewerker waardoor er hechting ontstaat. In het gezin gaat dat min of meer vanzelfsprekend. In de kinderopvang is er extra tijd en aandacht nodig om veilige hechting tussen kind en medewerker tot stand te brengen.

Het is van groot belang dat we de aandachtig en sensitief werken met de baby's zodat de baby merkt dat het er mag zijn en invloed heeft. Op deze manier ervaart de baby het verzorgen en de aandacht als prettig. Deze positieve ervaringen geven een gevoel van geborgenheid wat een kind helpt om zelf te gaan spelen of rustig te kunnen slapen. Dat is belangrijk en fijn voor elk individueel kind en voor ouders die een tevreden baby ophalen aan het eind van de dag. Het heeft ook veel positieve invloed op de sfeer in de hele groep. Pikler zet deze aandachtige verzorging uit in acht stappen. De acht stappen voor aandachtige verzorging omschrijven we daarom prominent in dit hoofdstuk. We vinden dat dit de basis moet zijn van ons werken met baby's bij alles wat we doen van verzorgen tot spelen. Op deze manier borgen we dat de competente babytijd en aandacht krijgt.

1. Eerst contact zoeken en contact maken
2. Vertellen wat je gaat doen
3. Dan kind oppakken
4. Blijf vertellen wat je gaat doen en wat je het kind ziet doen of ervaren
5. Medewerking van de baby vragen, ook met gebaren
6. Ingaan op de acties van de baby
7. Afronden van de handeling
8. Vertel dat je nu weer verder gaat met andere dingen

1.1 Aandacht voor verzorging

Op de commode

“Verzorging is altijd communicatie” (Pikler)

De verzorging van de baby op de commode is hét moment om alle acht stappen rustig te doorlopen. Hoewel we het tempo van het kind volgen houdt de medewerker tijdens het verschonen de regie. We werken samen met het kind naar de afronding. Om ervoor te zorgen dat het een rustig en overzichtelijk moment wordt, gaan we voorbereidend te werk. We zetten het mandje van het kind, de luiers en andere verzorgingsproducten binnen handbereik en indien nodig staat de fles al klaar. We zorgen voor een voorspelbare manier van verschonen door in een team af te spreken welke volgorde van verzorging iedereen gebruikt. Doordat de baby de structuur gaat herkennen ervaart het kind veiligheid, 100% aandacht en kan het actief deelnemen

Werken met baby's is speciaal, er is veel huid op huidcontact wat in relaties als intiem wordt ervaren. Hoe bijzonder is het dat we dit mogen doen bij de baby's die aan ons zijn toevertrouwd? Dat vraagt van ons een zeer respectvolle en kindvolgende houding.

Huidcontact is het overschrijden van grenzen. De huid is de grens van het lichaam. Het is

goed om te beseffen dat als we kinderen aanraken, we over hun grenzen gaan. Daarom is het zo belangrijk hóé we de kinderen aanraken. (H. Poot).

Het verschonen van een luier is een intieme ervaring voor de baby waarbij we met aandacht en respect voor de grenzen van het kind handelen en praten. We zijn positief en vertellen wat we doen en zien. Dus niet roepen: oh, wat heb jij een vieze luier, of wat stinkt het. Voor kinderen is poep niet vies. De negatieve woorden en klanken geven een onplezierige ervaring.

1.2 Aandacht bij eten en drinken

Het spreekt voor zich dat we ook bij het voeden uitgaan van de acht stappen van aandachtige verzorging. Voeden en voeding is een erg belangrijk onderwerp voor ouders, daarom stemmen we altijd af wat we het kind geven. Om uit te gaan van de behoefte van het kind zullen we nooit eten of drinken opdringen. Zo gaat het kind zelf ervaren wanneer het honger of dorst heeft (autonomie). Dan wordt eten en drinken prettig.

Naast zelf ervaren van honger en dorst is zelf doen ook erg belangrijk. We laten kinderen tot twee jaar met hun handen eten omdat hun motoriek nog niet genoeg is ontwikkeld om bestek te gebruiken. Zo ontdekken en proeven ze zelf, dit is belangrijk voor hun zelfvertrouwen en ontwikkeling.

De motorisch en zintuiglijke ontwikkeling is van invloed op wat en wanneer een kind iets kan eten. Een kind kan bijvoorbeeld brood eten als het kan zitten. Zolang een kind niet kan zitten streven we naar het zoveel mogelijk individueel en op schoot voeden. Wanneer we ervoor kiezen om ze wel aan tafel te zetten, mag een kind zodra het klaar is van tafel of uit het zitje.

In deze fase waarin kinderen nog heel beweeglijk zijn is het niet passend bij hun ontwikkeling en behoefte om langer dan nodig aan tafel te zitten. Ook begrijpen zij nog niet wat wachten op een ander is en is het nog te vroeg om ze deze waarden en normen aan te leren.

In alles wat we doen is het zoeken naar balans, regie van het kind en regie van de verzorger. De meeste ervaringen zijn nieuw voor baby's. Zo ook alle voeding. Er is minimaal zeven tot tien keer voor nodig voordat baby's een smaak herkennen en weten of ze het lekker vinden, en meestal nog vaker. Vandaar dat we de fruithapjes en eerste boterhammen vaak op dezelfde manier klaarmaken. Het is ook belangrijk om te weten dat baby's bij de eerste hapjes 'kokhalzen' vanwege de wurgregreflex en niet omdat ze iets vies vinden. Dit reflex moet verdwijnen door te oefen met hapjes geven

1.3 Aandacht voor slapen

Slapen is voor een baby belangrijker dan voeding! (Uitspraak van Hanneke Poot op ouderavond mei 2019)

De pedagogisch medewerkers observeren de kinderen voortdurend, om te zien en begrijpen wat de behoeften van het kind zijn en om het ritme daarop af te stemmen. Op het KDV is het anders dan thuis, het kind krijgt meer prikkels en kan daardoor eerder moe worden. We kijken dan ook niet naar de klok maar naar het kind. Dat betekent dat we de baby altijd laten slapen als het moe is. We vertellen de ouders vanaf de wenperiode dat we het ritme van het kind volgen, geen slaapjes overslaan en kinderen zelf laten wakker worden, dus niet eerder wakker maken.

Het is prettig wanneer je de baby in bed legt als het moe is maar nog niet slaapt. Soms huilt hij nog even, maar dat is niet erg. Zo leert de baby om zonder hulp te gaan slapen. We bieden daarom een flexibel dagritme en geen vast eetmomenten. We maken zo efficiënt mogelijk gebruik van de slaapkamers.

We kijken goed of het kind voldoende heeft geslapen. Wanneer een baby tussen de diepe en lichte slaap wakker lijkt te worden (geluid maakt/beweegt) gaan we naar het kind en proberen we de tweede slaapcyclus te bevorderen. We benoemen dat het kind nog niet klaar is met slapen en nog wat kan doorslapen. Even aandacht, bevestiging en duidelijkheid. De ervaring is dat dit bij veel kinderen helpt om goed te slapen.

Net als bij de het verschonen creëren we ook bij het naar bed brengen een vast ritueel en krijgt het kind zoveel mogelijk hetzelfde bed om in te slapen. We benoemen steeds wat er gaat gebeuren: we gaan je slaapzak aantrekken en je krijgt jouw knuffeltje. We benoemen dat het kind gaat slapen en dat we het weer komen halen. Er gaat geen speelgoed mee in bed, het bed is om te slapen!

1.4 Wennen voor de ouders

Veel ouders ervaren de zwangerschap en de tijd na de bevalling als een intensieve periode waarbij er exclusieve een op een aandacht is voor hun baby. Het kind wegbrengen en de zorg overdragen aan de medewerkers van het KDV is echt een grote stap. Het is van belang dat ouders vertrouwen krijgen in de opvang, medewerkers en hun kind met een gerust hart achterlaten. Wanneer ouders zich welkom en vertrouwd voelen ervaart de baby dat ook anderen voor hem mogen zorgen.

Over wennen bij Solidoe kunt u lezen via Kennismaking bij Solidoe. We houden de intakegesprekken buiten de groep, zo is er optimale aandacht voor de ouders en de nieuwe de baby en storen we de andere kinderen op de groep niet.

Bij de eerst wendag mogen de ouders of verzorgers met maximaal twee personen op de groep komen. Het doel is dat de ouders met hun kind de ruimte ontdekken en ervaren hoe het ritme is. Dus ouders geven nog zelf de fles of verschonen het kind op de commode. Zo ervaart het kind de nieuwe omgeving in de vertrouwde handen van de ouder.

1.5 Wennen voor de baby

Om de baby die gaat wennen in een onbekende omgeving een gevoel van geborgenheid te geven is het belangrijk dat het veel individuele aandacht krijgt van een 'vast' persoon. Zo ervaart de baby veiligheid, waardoor het de omgeving met andere kinderen en volwassenen kan ontdekken.

Ieder kind krijgt een mentor, die zoveel mogelijk dezelfde dagen werkt als het kind aanwezig is. De mentor zorgt er zoveel mogelijk voor dat ze er tijdens de wendagen is en 100 % aandacht geeft aan het wenkind. Ook daarna neemt de mentor de eerste vier weken zoveel mogelijk de verzorging van dit nieuwe kind op zich. Dit om de hechting tussen kind en pedagogisch medewerker te bevorderen.

Uit onderzoek blijkt dat de haal-en brengmomenten als stressvol worden ervaren door jonge kinderen. Het is een lastige situatie waarin het van de ene omgeving naar de andere gaat en waarbij er ook afscheid genomen moet worden nemen van de ouder(s). We maken het makkelijker door ervoor te zorgen dat de baby van de arm van ouders naar de arm van pedagogisch medewerker gaat. Zo wordt het kind letterlijk overgedragen en voelt het kind

dat het oké is dat iemand anders voor hem gaat zorgen. Het is belangrijk om dit te bespreken met ouders zodat ouders tijd nemen om het kind rustig over te dragen aan de pedagogisch medewerker.

Bij de dreumesen en peuters is het prettig als er een vast ritueel ontstaat. Bijvoorbeeld even een boekje kijken, dan knuffelen en zwaaien. Ook hier is het belangrijk dat dit rustig gebeurt zodat het kind de tijd krijgt om de overgang met alle prikkels te verwerken en te kunnen reageren.

Kinderen kunnen ook huilen bij een rustig afscheid, dat voelt bij zowel het kind als de ouder niet fijn. Duidelijkheid blijft belangrijk. We vragen ouders om niet terug te komen nadat ze afscheid hebben genomen. Wij zullen het kind troosten en in overleg later op de dag even bellen hoe het is gegaan.

Bij het halen geven de pedagogisch medewerkster samen met het kind de overdacht en wordt er niet over het hoofd van het kind heen gepraat. De baby merkt op deze manier dat ouders en medewerkers samen voor hem zorgen en betrokken zijn.

Hoofdstuk 2 Spelend ontdekken-ontdekkend spelen

We gaan uit van de competente baby die zelf wil ontwikkelen vandaar dat het belangrijk is om de baby zoveel mogelijk ruimte geven. Letterlijk door ze bewegingsruimte te geven door ze vaak op de grond (of grote grond box) te leggen. Figuurlijk door de baby's ruimte te geven echt zelf te spelen en ontdekken. Dit doen we door materiaal aan te bieden dat past bij hun ontwikkeling en interesses en alleen te benoemen wat we de baby's zien doen zonder daar complimenten over te geven. Niet voordoen of overnemen, maar observeren en begeleiden.

Een ander belangrijk punt is het ruimte geven voor herhaling. Voor jonge kinderen zijn de ervaringen steeds nieuw en herhaling is nodig om ervaringen en bewegingen te automatiseren. Dan wordt spelen en bewegen leuk, ontstaat er plezier, conditie en kan het kind zich optimaal ontwikkelen.

2.1 Ontdekken

Ontdek is een belangrijke pijler in onze algemene pedagogiek. We zeggen: "Onze medewerkers sluiten aan bij de interesse en belangstelling van de kinderen en dagen ze tegelijkertijd uit om hun grenzen te verleggen. We vinden het belangrijk dat kinderen zelf ervaren, uitproberen en ontdekken".

Hoewel we dit in ons pedagogisch beleid hebben staan was het fijn bewust te worden dat dit ook, en juist geldt bij de baby's en dit een specifieke aanpak vraagt. Het vraagt kennis van ontwikkelingsfases, tijd maken om het kind te observeren en een geduldige houding om het kind iets zelf te laten doen. Het vraagt ook een goed ingerichte ruimte met hoekjes en goed spelmateriaal.

Het is van belang dat de ruimte zowel prikkelarm als uitdagend is, omdat baby's nog niet zelf instaat zijn om prikkels te filteren. Een draaiende mobiel boven een baby geeft veel prikkels. Een kind kan daar vaak weinig mee kan en het kan er zelf geen invloed op uitoefenen. Het is voor de baby veel prettiger om in de box of op een kleed te liggen. Drie of vier speeltjes om mee te spelen is genoeg. Het materiaal is dan prikkelarm, want het speelgoed wat wordt

aangeboden doet niets als de baby het niet pakt of duwt. En het is uitdagend omdat het kind het zelf moet doen.

2.2 Geschikt spelmateriaal

Voor alle kinderen, dus ook voor baby's gaat de voorkeur uit naar passief speelgoed. Dit is een term vanuit de Pikler pedagogiek, er wordt mee bedoeld dat het speelgoed is dat uitdaagt om zelf te spelen en ontdekken. Speelgoed wat uit zichzelf niets doet maar pas speelgoed wordt als kinderen het oppakken, laten bewegen, laten vallen, proeven enz. Bij Solidoe gebruiken we ook wel de term open-eind materiaal. Hiermee bedoelen we speelgoed zoals blokken. Die kun je verschillende manieren gebruiken en er van alles mee maken. Een speelgoedtelefoon is alleen te gebruiken als telefoon.

Bij speelgoed voor baby's hoef je niet naar de speelgoedwinkel (zie bijlage speelgoed baby: Pikler). Elk object is interessant om te ontdekken voor de baby en het jonge kind. Een baby gebruikt zijn hele lichaam om te ontdekken daarom is het belangrijk dat het materiaal veilig is, dat het kind het vast kan pakken, kan voelen en proeven.

2.3 Begeleiden van interacties

Tot nu toe hebben we veel geschreven over de individuele aandacht die de baby's nodig hebben. In de kinderopvang verblijven de kinderen op de groep met andere kinderen. Dit betekent dat ze aandacht moeten delen. Maar het levert ook wat op want kijken naar of contact maken met andere kinderen geeft veel kansen en plezier. Baby's zijn in eerste instantie vooral gericht op het contact met volwassenen maar al snel leren ze dat andere kinderen ook interessant zijn.

Baby's hebben net als bij andere activiteiten of verzorgingsmomenten ondersteuning nodig bij contact maken. Het is leuk als je situaties creëert waarbij de baby's contact kunnen maken. Zoals twee baby's bij elkaar op de mat leggen. Het is wel belangrijk dat je erbij blijft om te voorkomen dat de baby's onbedoeld elkaar in de weg zitten of elkaar pijn doen. Zo zorg je ervoor dat het positieve interacties zijn.

Benoem positief gedrag en ook de momenten waarop er iets onaangenaams gebeurt: "oh, Tim je draait helemaal naar Sofie toe en nu zit ze klem. Kom Tim ik ga je weghalen zodat Sofie ook weer zelf kan rollen". We kijken goed in je groep naar de ontmoetingen tussen kinderen, en proberen dat uit te bouwen. Zo wordt er al in de babytijd aandacht gegeven aan samenspel.

2.4 Ruimte voor bewegen en spelen

"De motorische ontwikkeling is de basis van de hele ontwikkeling. (H. Poot)

Hoewel elk kind zich in zijn eigen tempo ontwikkelt zie je bij (bijna) ieder kind dat het een voorspelbare volgorde doorloopt. Er zijn bepaalde vaardigheden nodig om tot een volgend stap te komen. Wanneer een kind zijn hoofd zelf kan optillen en rollen zal het gaan kruipen en pas wanneer het evenwicht zich verder ontwikkelt kan het rechtop komen om te gaan staan en lopen. Het is hard werken voor een baby en het is belangrijk om het kind wel uit te dagen en ondersteunen maar nooit te forceren" naar een volgende fase". We laten de kinderen pas zitten wanneer het zelfstandig tot zit kan komen.

Om de kinderen uit te dagen richten we de ruimte zo in dat de kinderen zelf spullen kunnen pakken. Ook de allerjongsten! We zetten mandjes klaar met geschikt spelmateriaal en/of

leggen materiaal op de speelmat. We zorgen voor grote matten waarop de kinderen kunnen liggen en spelen. De matten zijn niet te zacht, kinderen zouden daarin wegzakken en niet zelfstandig tot bewegen komen. We gebruiken de grond box of kleden en geen wipstoeltjes. We hebben kruip- en klimmateriaal op de groep zodat er veel mogelijkheden zijn tot bewegen. Heel belangrijk is dat de medewerkers vaak bij de kinderen op de grond zitten zodat ze zich veilig en gezien voelen en daarom de ruimte durven ontdekken.

Bij het aanbieden van materiaal letten we erop dat er veel variatie is in ervaringen dus zowel hard, zacht, groot, klein, glad/ruw enz. We bieden vaak hetzelfde materiaal aan, herhaling geeft een kind de kans om bewegingen /activiteiten te automatiseren wat een voorwaarde is voor complexer spel en ontwikkeling. We zorgen ervoor dat er is altijd iets is om te ontdekken. Dit vraagt om het steeds weer klaar zetten van het juiste materiaal op de plekken waar de kinderen graag komen. Opruimen is taboe. We herschikken het materiaal waardoor het kind weer verder kan.

Het ondersteunen en stimuleren van de ontwikkeling vraagt van de pedagogisch medewerker een observerende houding. Voordoen en meespelen past niet bij laten ontdekken: we volgen het kind. Om te "ondersteunen" zijn we beschikbaar voor het kind en benoemen wat het kind doet, zonder complimenten of toevoegingen. Bijvoorbeeld: "jij wil de bakjes in elkaar passen.... ..Nu laat je ze vallen .... Je pakt nu een andere". Het is zoeken naar de balans van volgen en stimuleren. Stimuleren doen we vooral door passend bij het kind uitdagend materiaal te bieden.

2.5 Inrichting groepsruimte

De groepsruimte moet veilig zijn en uitdagend tegelijk zijn. Veilig in die zin dat het materiaal geschikt is voor de baby's. Het is ook erg belangrijk dat het rustig oogt zodat er niet te veel onnodige prikkels zijn. We zorgen voor duidelijke hoeken zodat een baby gaat leren waar hij wat kan vinden.

We zorgen ervoor dat de kinderen veel zelf kunnen bewegen en zo elkaar kunnen tegenkomen, kinderen zijn immers erg geïnteresseerd in andere kinderen.

Aanbeveling/samenvatting voor pedagogisch medewerkers:

Dit beleidsstuk is een aanvulling op ons pedagogisch beleid specifiek voor de baby's. Zie het als een extra hoofdstuk. We hebben bij de keuze van onderwerpen ons laten leiden door de indeling van de trainingen. Het grote belang van aandachtige verzorging, prikkelvermindering en de extra aandacht voor de inbreng van de competente baby maakt dat we worden uitgedaagd om opnieuw te kijken naar onze manier van werken met baby's op de groepen. Het is fijn om te ervaren en merken dat bij Solidoe het werken met de baby's al sensitief en zorgvuldig gebeurt. Het beleid bevat daaroveel elementen die al gemeengoed zijn op de groepen.

Als we de nieuwe kennis uit de trainingen toepassen zijn er bij Solidoe vier punten die specifieke aandacht vragen.

- We laten kinderen tot twee jaar met hun handen eten omdat hun motoriek nog niet genoeg is ontwikkeld om bestek te gebruiken. Zo ontdekken en proeven ze zelf, dit is belangrijk voor hun zelfvertrouwen en ontwikkeling.

- In deze fase waarin kinderen nog heel beweeglijk zijn is het niet passend bij hun ontwikkeling en behoefte om langer dan nodig aan tafel te zitten. Ook begrijpen zij nog niet wat wachten op een ander is en is het nog te vroeg om ze deze waarden en normen aan te leren.
- We kijken dan ook niet naar de klok maar naar het kind. Dat betekent dat we de baby altijd laten slapen als het moe is. We vertellen de ouders vanaf de wenperiode dat we het ritme van het kind volgen, geen slaapjes overslaan en kinderen zelf laten wakker worden, dus niet eerder wakker maken.
- Bij het wennen kunnen ouders indien gewenst langer op de groep meekijken.

Het is nu van belang om goed te onderzoeken wat er op elke locatie nodig is om deze veranderingen vorm te geven.

Bronnen:

De ongekende mogelijkheden van een nul jarige.
Noortje Brul e.a. Emmi Pikler Stichting Nederland
contact@pikler.nl www.pikler.nl
De motorische ontwikkeling Leren door bewegen
De zintuigelijke ontwikkeling Leren door ontvangen
Spraaakmakend; communiceren met het jonge kind
Hanneke Poot -van de Windt
www.sirenevoorkinderen.nl info@sirenevoorkidern.nl
De baby in de opvang: inspirerende voorbeelden
Mehrnaz Tajik, Maryse Nijhof
Sardes www.sardes.nl

Speelgoedlijst per babygroep (0 tot 1 jaar)

In deze lijst staat speelmateriaal beschreven passend in de verschillende fasen in de (beweeg) ontwikkeling van baby's. In iedere volgende fase worden er nieuwe objecten aan het speelmateriaal toegevoegd. De baby blijft ook spelen met de materialen die hem bekend zijn uit de vorige fase. Meestal ontdekt hij er nieuwe mogelijkheden mee.

Vanaf 3 maanden brengt de baby de tijd liggend door met drie tot vijf speeltjes om hem heen.

3 borstels (bijvoorbeeld nagelborstel of haarborstel)

6 kommetjes zelfde maat, verschillende kleuren, verschillend materiaal (kunststof, bamboe, hout)

3 mandjes diverse maten, verschillende kleuren, verschillend materiaal (huishoudwinkel)

2 opengewerkte structuur ballen

2 Pikler ballen

2 metalen kommetjes

3 gekleurde stevige zakdoeken (35x35cm, bijvoorbeeld boerenzakdoek)

6 rammelaars die gemakkelijk beet te pakken zijn (verschillend materiaal)

2 lappen poppen

12 grote houten gordijnringen
2 bijtringen

Vanaf het moment dat de baby omrolt is hij toe aan meer en ook groter speelgoed.

Meerdere dichtgelijmde kunststof flesjes met inhoud (zelf te maken)
9 kunststof bekers, gelijke grootte (makkelijk in en uit elkaar te trekken)
4 draadmandjes (ongeveer 20×30 en 10 cm diep)
3 ronde mandjes en/of vergieten
2 sets maat lepels
2 metalen lepels
2 bamboe kommetjes
9 harde kunststof ringen (armbanden)
2 vergieten of (zandbak) zeven

Vanaf het moment dat de baby zich op de buik voortbeweegt.

2 kunststof bakken of afwasteilen
2 kunststof bakken ongeveer 30×40 en 21 cm diep
Meerdere boekjes verschillende materialen (hout, stof en kunststof)
Diverse ballen: groot en klein, hard en zacht

Als de baby zit en kruipt

Allerlei soorten (hand) tassen met verschillende sluitingen zoals rits en klittenband
Verschillende soorten emmertjes
Meerdere kunststof bekers en bordjes en lepels
3 flessen of potjes met grote doppen (bijvoorbeeld crème potje, wasverzachterfles of schoolbeker)
6 pittenzakjes
2 ronde stapeltorens
Meerdere gehaakte kleedjes
Grote houten blokken (kleine hoeveelheid, passend in afwasteil)
Diverse auto's
Sjoelstenen

Als de baby of dreumes staat of loopt

3 knuffels of aangeklede babypoppen
2 speelgoed badjes
2 poppenbedjes of sjouwkasten
3 babyflessen
Verschillende sjouwmanden
Kleine hoeveelheid duplo met enkele (zand) scheppen of rijstlepels
Petten en mutsen
Doeken
Grote wasmanden

Veiligheid van speelgoed staat voorop. Als het speelgoed door een lege wc rol past is het te klein met het oog op verslik- of stikgevaar. Wanneer materiaal kapot is moet je het direct

vervangen. Let bij kunststof materiaal op de recycling code. Plasticsoorten met de code 2, 4 of 5 worden gezien als (kind) veilig.

De ongekende mogelijkheden van een 0 jarige-training 2018 Emmi Pikler *stichting Nederland